

da ve 0,18 m. kalınlığındaki payandalı plaklardan 0,55 m., sol sahil dolu savağı ise $1,05 \times 0,28$ m. boyutlarında ve savak eşiği payandalı plaklardan 0,28 m. aşağıdadır. Tahliye \emptyset 250 milimetrelilik boru üzerine konmuş bir vana yardımı ile yapılmakta, ayrı bir \emptyset 250 milimetrelilik boru üzerindeki vana vasıtasıyla da su alınmaktadır.

Bentten alınan suyun debisinin ölçülmesi, ölçme sandığının yan yüzüne, eksteni su yüzeyinden 96 mm. aşağıya gelecek şekilde yerleştirilmiş olan kısa pirinç borular (lüle) yardımı ile yapılmaktadır. Bu lülelerin sayısı ondur ve ikisi 1'lik (\emptyset 26 mm.), ikisi 2'lik (\emptyset 36,7 mm.), dördü 5'lik (\emptyset 58,13 mm.), ikisi de 10'luk (\emptyset 82,20 mm.) lüledir. Birlik bir lülenin günlük su verimi $52 \text{ m}^3/\text{t}ür$ (1 lüle = $36 \text{ lt}/\text{dakika} = 52 \text{ m}^3/\text{gün}$). Buna göre bentten toplam 46 lülelik, yani günde 2392 m^3 su alınabilmektedir. Ayvat kolunun başından alınan sular, üstü kapalı kanallarla güneydoğuya doğru iletilir; bu kesimde Orta dere ve Bakraç deresinden gelen kollarla birleşen sular, Kurt Kemeri ve Uzun Kemer üzerinden geçerek başhavuzda diğer koldan gelen sularla karışır. Bent ormanlık bölgede yapılmış olduğundan haznesinde 1765'ten beri biriken katı madde miktarı çok azdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Saadi Nazım Nirven, *İstanbul Suları*, İstanbul 1953, s. 169, 173; Kâzım Çeçen, *İstanbul'da Osmanlı Devrindeki Su Tesisleri*, İstanbul 1984, s. 92-95; a.mlf., *Historische Talsperren*, Stuttgart 1987, s. 287-288; a.mlf., *Mimar Sinan ve Kırkçeşme Tesisleri*, İstanbul 1988, s. 142-144.

KÂZIM ÇEÇEN

AYVERDİ, Ekrem Hakkı

(1899-1984)

Türk mimar-mühendisi ve mimarlık tarihi araştırmacısı.

İstanbul'da doğdu. 1915'te Vefa Lisesi'nden, 1920'de de Mühendis Mektebi'nden mezun oldu. İstanbul Belediyesi fen işlerinde bir buçuk yıl kadar çalıştıktan sonra serbest meslek hayatına atıldı. 1950 yılına kadar süren bu devrede çeşitli inşaatların taahhüdünü almasının dışında İstanbul ve Trakya'da birçok tarihî binanın restorasyonunu yaptı. 1950'den sonra iş hayatını bırakarak kendini ilmi araştırmalara verdi. Mühendisler Birliği, Turing Kulüp, Kubbealtı Cemiyeti ve İstanbul Fetih Cemiyeti'nin çalışmalarına katıldı. İstanbul Fetih Cemiyeti ile bu cemiyete bağlı Yahya Kemal Enstitüsü ve İstanbul Enstitüsü'nün otuz yıl baş-

kanlığını yaptı. 1979 yılında kendisine İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından "Fahri Edebiyat Doktoru" pâyesi, Aydınlık Ocağı tarafından da "Üstün Hizmet Armağanı" verildi. 24 Nisan 1984'te İstanbul'da vefat etti ve Merkezefendi Kabristanı'na defnedildi.

1978 yılında bütün mal varlığını, kitaplarını, içindeki eşya, hat, tezhip, cilt, yazı aletleri ve işleme koleksiyonları ile birlikte evini, kendi kurmuş olduğu Kubbealtı Kültür ve Sanat Vakfı'na bağışladı.

Gerçekleştirdiği restorasyonlar: İstanbul'da Zeynep Hanım Konağı; Dârülfünun Kütüphanesi (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi); Harbiye Nezâreti ve aynı binanın İstanbul Üniversitesi olarak tâdili; Topkapı Sarayı'ndaki muhtelif bölümler; Bâli Paşa, Sultan Selim, Mesih Paşa, Lâleli, Ayasofya, Dâvud Paşa camileri; Gazanfer Ağa, Kuyucu Murad Paşa ve Hasan Paşa medreseleri; Beykoz İshak Ağa Çeşmesi; Edirne'de Selimiye Camii, Üç Şerefeli Cami, Eskicami, Yıldırım, Muradiye ve Süleyman Paşa camileri ile Çelebi Bedesteni; Havsa'da Sokullu, Çorlu'da Süleymaniye camileri.

Ekrem Hakkı Ayverdi asıl önemli çalışmalarını bu restorasyonlardan çok Türk mimarlık tarihi alanında yapmıştır. Daha önce İslâm sanatı içinde mütalaa edilen ve varlığı bu yüzyılın başında kısmen olsun kabul edilmeye başlanan Türk sanatının bilhassa Osmanlı devri Türk mimarisinin bir meçhul olmaktan çıkmasını Ekrem Hakkı Ayverdi'nin eserlerinin payı büyüktür.

Önceleri sadece Türk sanatının Fâtihten Sultan Mehmed devri ile meşgul olan ve 1953 yılında 500. fetih yıldönümünde *Fâtihten Devri Mi'mârîsi* adlı eserine bir devri topluca ortaya koyarak sanat âlemine tanıtan Ayverdi'nin bu çalışması daha sonraki eserleri için bir başlangıç kabul edilebilir. Nitekim aynı devreyi ele alarak eserini 1973 ve 1974'te eskisine nisbetle çok daha genişletilmiş bir

şekilde tekrar neşretmiştir. Fakat onun asıl başarılarından biri, henüz oldukça karanlıkta bulunan Osmanlı mimarlık tarihinin ilk devresi ile Çelebi Mehmed ve II. Sultan Murad devirleri mimarı âbidelerini toplayan iki büyük cilt halinde hazırladığı eserlerdir. Daha sonra 1976'da bu büyük hacimli dört cildin bir özeti *İlk 250 Senenin Osmanlı Mi'mârîsi* adı altında yayımlanmıştır.

Ekrem Hakkı Ayverdi'nin bir başka büyük hizmeti ise bugün millî sınırlarımız dışında kalan topraklardaki mimari eserlerin tesbiti ve neşredilmesidir. Bunun için 1975 ve 1976'da iki seyahat yapılmış ve uzun arşiv çalışmaları sonunda "Avrupa'daki Osmanlı Mi'mârî Eserleri" külliyyatı hazırlanmıştır. Bunlar Romanya, Macaristan, Yugoslavya, Arnavutluk, Yunanistan ve Bulgaristan'ı içine alacak şekilde dört büyük cilt halinde neşredilmiştir. Böylece sekiz büyük ciltten teşekkül eden külliyyat, başlangıcından Fâtihten devri sonuna kadar olan 250 senelik bir devreyi ele aldığı gibi devir ve tarih gözetmeden Avrupa'daki bütün Türk eserlerini ihtiva etmektedir.

Eserleri. XVIII. Asırda Lâle (1950), *Fâtihten Devri Mi'mârîsi* (1953), *Fâtihten Devri Hattatları* (1953), *Yugoslavya'da Türk Âbideleri ve Vakıfları* (1957), *XIX. Asırda İstanbul Haritası* (1958), *İstanbul Mi'mârî Çağının Menşei Osmanlı Mi'mârîsinin İlk Devri* (1966), *İstanbul Vakıfları Tahrîr Defteri* (Ö. Lütfi Barkan'la, 1970), *Osmanlı Mi'mârîsinde Çelebi ve II. Sultan Murad Devri* (1972), *Osmanlı Mi'mârîsinde Fâtihten Devri* (III, 1973; IV, 1974), *İlk 250 Senenin Osmanlı Mi'mârîsi* (İ. Aydın Yüksel'le, 1976), *Avrupa'da Osmanlı Mi'mârî Eserleri: Romanya-Macaristan* (I, 1979), *Yugoslavya* (II-III, 1981), *Bulgaristan - Yunanistan - Arnavutluk* (IV, 1982). Bu serinin ilk üç cildi bir heyetle beraber hazırlanmıştır. Ayrıca çeşitli dergi ve ansiklopedilerde yetmiş beş kadar makalesi vardır. Bunların bir kısmı ölümünden sonra kitap halinde de neşredilmiştir (*Makaleler*, İstanbul 1985).

Ayverdi'nin eserlerinin gelecek nesiller içinde Türk sanatı ile uğraşanların başvuracakları ana kitaplardan olma vasfını uzun zaman koruyacağı şüphesizdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Sâmiha Ayverdi, *Hâtıralarla Başbaşa*, İstanbul 1977, s. 253-255; KAM (Ekrem Hakkı Ayverdi özel sayısı), XIII/3, İstanbul 1984; İ. Aydın Yüksel, "Türk Mi'mârî Tarihi Araştırmacılığı ve Ekrem Hakkı Ayverdi", *VD*, XX (1988), s. 483-487.

İ. AYDIN YÜKSEL

Ekrem
Hakkı
Ayverdi